

Beschrijving van panden

Naam	Straat	Huisnr	Info
------	--------	--------	------

Algemene informatie
Zutphen

Deze en andere beschrijvingen (met wandelkaart) van stadswandelingen in de Hanzesteden vindt u via www.wandelenindeventer.nl.

De lengte van de wandeling bedraagt 4,5 km.

Zutphen is een verbastering van Sutfene. En dit is te vertalen als zuidveen; een drassing gebied ten zuiden van de huidige binnenstad van Zutphen. Zutphen was één van vier hoofdsteden van het gebied van Hertog van Gelre.

Armenhage

Armenhage

0

Haag, hage betekent oorspronkelijk heg, een omheining van bosschage of kreupelhout. De Armenhage is ontstaan toen er, na de doorbraak in het kloostergebied van het Agnietenconvent. Dit gebeurde rond 1586, er ontstond een straatje waaraan armenhuizen werden gebouwd. Deze zijn begin 20e eeuw afgebroken. Hierdoor is een deel van de nog aanwezige stadsmuur vrijgekomen. Een zogenaamd beitelhuisje, een verre voorvader van het beroemde New Yorkse Flatiron Building. Hier zowel als daar wordt de vorm gedictieerd door een onhandig driehoekig bouwterrein aan de top waarvan twee straten in een scherpe hoek samenkomen. Bij de restauratie ontstaat met de Rijksdienst voor de Monumenten-zorg, subsidiegever, een principiële meningsverschil. De Rijks-dienst wil terugrestaureren naar de gedaante van direct na de verbouwing in 1635. Het Wijnhuisfonds wil echter de hele bouwgeschiedenis weerspiegeld in het huis tonen en maakt er bezwaar tegen, zeldzaam geworden over-blijfselen uit een vroegere bouwperiode om der wille van de uniformiteit van het geheel onder een kalklaag te bedekken. Uiteindelijk wordt een compromis bereikt, de gotische ramen aan het Armenhage komen terug maar de gevels rondom worden met een gelige kalk behandeld. Aangekocht door het Wijnhuisfonds als in 1963 sloop dreigt. Lange en moeizame financiering voordat de restauratie plaats vindt in 1973-1975.

David Evekink

Berkelsingel

Legaat achtergelaten van 20.000 gulden, waarvan vele woningen zijn gebouwd.

Armenzorg -> de reden was dat vanuit het geloof geen winst mocht worden gemaakt en dat dit bij overlijden aan de armen werd geschonken. Naast het geloof was vaak het voorkomen van onrust/opstand onder de armen een reden.

Naam	Straat	Huisnr	Info
Ruitershofje	Berkelsingel		De familie Ruiters hadden aan de Gasthuisstraat (Nieuwstad) een hofje. Vervolgens is dit hofje overgenomen door St. Anthony Groote Broederschap en zij stichtte op deze locatie in 1898 een nieuw hofje.
			
Amsterdamse bank	Beukerstraat		Geteld geld symbool bij de Amsterdamse bank... werd later AMRO (Amsterdam/Rotterdam). Pand ernaast is Amsterdamse school. Middenrisaliet.
Lutherse kerk	Beukerstraat	10	<p>De Evangelisch Lutherse Gemeente in Zutphen bestaat sinds 29 september 1694, dus al meer dan 300 jaar. De Evangelisch Lutherse Gemeente van Zutphen is een gemeenschap die op basis van het Evangelie van Christus een missie wil vervullen: vieren - dienen - delen - en leren.</p> <p>Nadat Luther op 31 oktober 1517 – volgens een vermoedelijk apocrief verhaal - zijn 95 stellingen aan de slotkapel van Wittenberg spijkerde verbreidde de nieuwe "leer" zich snel. Al in 1530 is er in Zutphense bronnen sprake van volgelingen van de nieuwe leer, die de (burgerlijke) overheid uit de stad wilde laten verwijderen. Daaruit kun je vermoeden dat ze er waren, ook in Zutphen. Ze zijn naamloos gebleven. Later is Zutphen in handen van de calvinisten, en ook die verhinderen voorlopig dat lutheranen in Zutphen voet aan de grond krijgen. In 1650 wordt in de notulen van de hervormde kerk bezwaar gemaakt tegen een luthers predikant die hier was komen wonen. Bij de burgerlijke overheid beklagen zij zich over de Luiterse conventiculen onlangs door een ingecropen Luiterse praedicant aangevangen. Dat was ds. Wilhelmus Nothall (of Nothardt), afkomstig uit Denemarken. De eerste die met naam en al in de Zutphense archieven is terug te vinden is een zekere Paul Creton, goudsmid uit Emmerik afkomstig. In 1655 krijgt hij burgerrecht in Zutphen, op voorwaarde dat hij zich niet inlaat met lutherse bijeenkomsten in de stad. Blijkbaar waren die er toen. De Zutphense lutheranen zijn in die tijd begonnen zich te organiseren. In 1655 kwamen lutheranen samen in het huis van Agnes Reiniera Scheele, weduwe van burgemeester Lintelo. Agnes lag indertijd hevig met de magistraat in de clinch; het vermoeden bestaat, dat zij de samenkomsten liet houden, juist om de overheid dwars te zitten. In de tweede helft van de zeventiende eeuw breidt de groep lutheranen zich uit, vooral doordat er in Zutphen veel Duitse huursoldaten in het garnizoen gelegerd zijn. De samenkomsten van de gemeente worden dan gehouden in de refter van het voormalige broederenklooster (nu stedelijk museum), maar men zoekt een nieuw onderkomen.</p>
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Broederenkerk-Zutphen	Broederenkerkplein	2	<p>Rond 1306 - 1307 is de Broederenkerk gebouwd als kloosterkerk van de dominicaner minderenbroeders of 'predikheren'. Een bakstenen grafelijke zaal vormde de oudste kern van het complex. Dit werd het Dormitorium (slaapzaal) waar nu het Stedelijk Museum is gehuisvest. Het Refectorium (eetzaal) uit ca. 1500 is nu het front van het Stedelijk Museum. De kerk zelf is in zuiver gotische stijl in een bouwcampagne rond 1300 tot stand gekomen. Dit in tegenstelling tot veel andere middeleeuwse kerken waaraan gedurende honderden jaren werd verbouwd, uitgebreid en verfraaid.</p> <p>Na de opheffing van het klooster tijdens de Reformatie rond 1600 werd de kerk tot 1970 gebruikt door de N.H.-gemeente. In 1772 ontwierp de stadsarchitect Wittenberg op de kerk een charmant torentje waarin een klok werd gehangen. Deze poortersklok luidt nog altijd van kwart voor tien tot tien 's-avonds als signaal dat de poorten van de stad gaan sluiten.</p>
			
Synagoge-Zutphen	Dieserstraat	11	<p>Al in de middeleeuwen bestond er in Zutphen een kleine joodse gemeenschap. Aan het eind van de achttiende begin negentiende eeuw nam het aantal Joodse inwoners van Zutphen sterk toe omdat iedereen zich toen vrij kon vestigen en was er sprake van een volwaardige joodse gemeenschap. In 1795 was "De verklaring der Rechten van den Mensch en van den Burger" afgegeven. Dat betekende voor de joden een verlossing van de discriminatie die ze daarvoor ook in Zutphen hadden moeten doormaken. In 1798 woonden er in Zutphen tussen de 50 en 60 joden waarvan velen afkomstig waren uit Duitsland. Zij hielden zich bezig met handel of waren slager. Ook de welvaart onder de joodse Zutphenaren nam sterk toe: als gevolg van de afschaffing van gilden waren zij niet gebonden aan de uitoefening van een beperkt aantal beroepen.</p> <p>Toen in 1875 de joodse gemeente verder gegroeid was tot 600 lidmaten, kocht de joodse gemeente een kapitaal huis aan de Halterstraat, het zogenaamde Hof van Flodorf, dat vele jaren dienst had gedaan als verenigingsgebouw. Architect D. Leijzen bouwde 1878/1879 in de tuin de tweede synagoge van Zutphen. De eerste steen van de nieuwe synagoge werd gemetseld op 17 juli 1878 en op 15 augustus 1879 werd deze met een feestelijke dienst ingewijd. Omstreeks 1922 is het interieur verfraaid en van elektrisch licht voorzien.</p> <p>Een monumentaal gebouw, een bloeiende joodse gemeente: in 1939, aan het begin van de Tweede Wereldoorlog kon met niet vermoeden dat 6 jaar later de gemeente tot minder dan 50 leden was gereduceerd. In 1930 telde zij nog 476 personen (2,4 % van de totale bevolking) na afloop van de oorlog slechts 60 en enkele jaren later waren dat er nog maar 30. In 1960 was 0,2 % van de Zutphense bevolking joods.</p> <p>Na de oorlog in 1947 werd besloten om het Synagoge gebouw te verkopen omdat 'deze eens zo sterke gemeenschap niet meer in staat waren een dergelijk kostbaar gebouw te herstellen en te onderhouden'. Het gebouw werd verkocht aan een machinefabriek voor roestvrij staal: S.A.B (speciaal apparaten bouw). In begin jaren 70 kwam er een wet die niet langer toestond dat industriepanden zich in de binnensteden bevonden. De synagoge kwam leeg te staan en in 1976 kocht de gemeente het pand om het te slopen voor woningbouw. Protesten vanuit de Zutphense bevolking schoven die plannen van tafel. Een Stichting tot Behoud Synagoge Zutphen beijverde zich dit te voorkomen. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg plaatste de Synagoge op de voorlopige monumentenlijst waardoor sloop werd voorkomen. Met uiterste financiële krachtsinspanning van begunstigers, fondsen en overheden werd een droom werkelijkheid: In 1982 werd de synagoge aangekocht van de gemeente en vervolgens overgedragen aan de stichting. Op 15 december 1985 – op de achtste dag van het Chanoeekafeest – werden de lichten in de herbouwde sjoel ontstoken en sindsdien gebruikt de joodse gemeente de bovenverdieping weer voor diensten en lessen.</p>
			
Drogenapstoren	Drogenapsteeg	0	<p>In 1444 werd aan de zuidkant van Zutphen een nieuwe stadspoort gebouwd. Deze poort had een verbinding met de markt vanwege de koggeschepen met zout. Oorspronkelijke bedoeling van de bouw was het overnemen van de functie van de Spittaalspoort. De poort werd echter weinig gebruikt en omdat het gemeentebestuur geld wilde uitsparen werd de poort na enkele jaren dichtgemetseld en het salaris van de poortwachter bespaard. In 1555 betrok stadsmuzikant Thonis van Grol de toren. Thonis had een bijnaam, "Drogenap" En de naam Drogenapstoren overleefde vele eeuwen. Toentertijd was gebruikelijk ambtenaren gratis in muurtorens te laten wonen. zo was hij in staat alarm en vervolgens overgedragen aan de stichting. De bijnaam van "Drogenap" kan slaan op het feit dat hij graag een slok nam. Echter een nap in die tijd betekende ook portemonnee, hij zou dus ook weinig geld hebben kunnen gehad. Wat de waarheid is zullen we niet achterhalen, maar een tussenmogelijkheid zou ook nog kunnen zijn dat door zijn voorliefde voor de fles, zijn portemonnee meestal leeg was.</p>
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Luthershofje	Geweldigershoeke	7	<p>Wie het Luthershofje betreedt ervaart het alsof de tijd heeft stilgestaan. De kleine huisjes met identieke ramen, de pomp, de mooie Hortensia's en Hosta's vormen een decor waarin het verleden herleeft. In de 19e eeuw vond de Lutherse Gemeente in Zutphen het noodzakelijk om behoeftige leden te kunnen huisvesten.</p> <p><u>Ieder dezer woningen zal bevatten 1 deur en 1 raam, benevens een schoorsteen, bedstede en kast...</u>" (aldus het bouwbestek uit 1850).</p> <p>Door bezuinigingen tijdens de bouw kwam de bouw van de regenbak te vervallen, ook op de put en het privaat werd bespaard. Een woning omvatte hooguit 10 vierkante meter oppervlak, en onder de bedstede was een opslagplaats voor aardappels. Armen hadden volgens de opvattingen van die tijd niet meer ruimte nodig. Dat dit echter veel te krap was kwam o.a. tot uitdrukking in vele onenigheden onder de bewoners. Pas 10 jaar na de inwijding werd door de diaconie een bedrag van f 225,00 uitgetrokken om één keukentje te bouwen.</p> <p>In 1910 werd de woningwet aangenomen. Waar men voor vreesde bleek uit te komen. De woningen voldeden niet aan meer aan de wettelijk bepaalde eisen. De watervoorziening moest verbeterd worden, evenals de privaten. In de jaren zeventig was het gesticht ingehaald door de tijd. Geld voor renovatie was er niet. Uiteindelijk zijn met financiële hulp van rijk provincie en gemeente binnen- en buitenkant vernieuwd. Er bleven uiteindelijk 9 wooneenheden over.</p> <p>De Lutherse Gemeente, niet meer opgewassen tegen de kosten en dat samen met een verslechterde woningmarkt in 1983, was aanleiding om het complex over te dragen aan de Stichting Sociale Woningbouw St. Walburgis. Voor veel Lutheranen werd de overdracht aan een katholieke organisatie gezien als een zware nederlaag.</p> <p>Momenteel worden de woningen verhuurd door Woningstichting Ons Huis. Het Hofje is dus 150 jaar na oprichting nog steeds bewoond, alhoewel de woonsituaties naar hedendaagse eisen zijn aangepast.</p>
			
Wijnhuistoren	Groenmarkt	40	<p>Reeds in de 1371 is er sprake van een herberg "to Vreden". Vreden en ook Vrijthof betekent niet meer dan een afgesloten ruimte. Het stadsbestuur ontving haar gasten meestal "to Vreden". Daar dit regelmatig voorkwam besloot het toenmalige stadsbestuur tot aanschaf over te gaan en zo gebeurde het dat in 1420 "doe men Vreden coft" de stad eigenaar werd van het pand. En zoals te doen gebruikelijk heeft het bestuur na aanschaf direct besloten tot een grote verbouwing. Er werden maar liefst 16 ramen geplaatst die op hun beurt weer werden voorzien van luiken. Er kwam een stenen toegangstrap en de bestaande lemen vloer werd uitgebroken om vervangen te worden door estrikken. Om de inwendige mens beter te kunnen bedienen werden er in de keuken stenen ovens gemetseld en ging men over tot aanschaf van vuurpannen.</p> <p>Op plaatsen waar veel gegeten en gedronken wordt is het handig een "huesken" te hebben. Het wijnhuis werd dan ook voorzien van een vierpersoonsvoorziening. Twee zitplaatsen boven (het wijnhuis had toen al een verdiepingen) en twee beneden. Het secreet werd voorzien van een houten koker die als afvoer naar een put achter het huis diende. Als je geluk had lag over de goot naar de put een plank, waterspoeling kende men nog niet.....</p> <p>Vreden werd verpacht en naast ontvangsten door het stadsbestuur werden er op het terrein rechtszittingen gehouden door de hertog. Door de centrale ligging was het een mooie plek voor samenkomsten in de stad. Het was ook niet voor niets dat hier het "stadskruis" werd opgesteld en aan de muur twee "halsyseren" werden bevestigd, waarmee overtreders van de wet werden vastgezet voor vertoon aan de burgerij. In 1446 heeft men een kleine toren voorzien van een uurwerk gebouwd. Deze toren was een voorloper van de huidige Wijnhuistoren zoals we deze nu kennen. Het Wijnhuis heeft bestaansrecht gehad tot 1864, daarna is het opnieuw verbouwd en heeft sindsdien onderkomen verleent aan achtereenvolgens de politie, het telefoonkantoor, archief, museum, kantoor van de voogdijraad en voorlichtingsbureau van de gemeente. De laatste gebruiker was de plaatselijke VVV die in 2002 heeft plaatsgemaakt voor een Italiaans restaurant.</p>
			
Tonnenmakerij	Kerkhof	0	<p>Een gevelsteen herinnert aan het feit dat zich hier wereldse zaken afspeelden aan de rand van het Kerkhof. Tot ruwweg 1966 was hier ongeveer de brandewijnstokerij "Mispelblom", met een eigen kuiperij uit 1869. Een stuk stadsmuur fungeert als buitenmuur bij dit huisje.</p>
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Sint Walburgis kerk 	Kerkhof	3	<p>De huidige kerk is niet de eerste op deze plaats. De afgelopen jaren zijn restanten ontdekt van een grote Romaanse kerk. Dat was een kerk in de Utrechtse stijl. Ze leek veel op de St. Pieter, de St. Janskerk in Utrecht, de St. Lebuinuskkerk in Deventer of de St. Martinus in Emmerik (Duitsland). Dit waren allemaal kerken gebouwd door de bisschop van Utrecht.</p> <p>Rond 1220 is begonnen met de bouw van de huidige kerk. Deze bestond uit het onderste deel van de toren, het middenschip, het transept en het hoogkoor. Aan het eind van de veertiende eeuw werd de kooromgang gebouwd met de Raadskapel. In de tweede helft van de vijftiende eeuw werden eerst de huidige zijbeuken van het schip gebouwd en aan het einde van die eeuw de beide grote dwarskapellen. Rond 1500 volgde het Mariaportaal. In 1948 brandde de toren voor de tot nu toe laatste keer af. Van 1969 tot 1972 werd de toren in ere hersteld. De laatste grote restauratie van de kerk was van 1990- 1998.</p> <p>Nu heeft de klokkenstoel een betonnen vloer en hangen daarboven vier grote klokken, genoemd naar de vier prinsessen. Er is geen klokkenluidersgilde, dat iedere zaterdagavond om zes uur naar boven klimt om de zondag in te luiden. Iedereen, die om kwart voor zes zin heeft om de 100 treden omhoog te klimmen, mag mee aan de touwen hangen om hen daarbij te helpen.</p> <p>Maria was de patroonheilige van de stad en van de parochie. Vandaar dat de kerk een fraai Mariaportaal heeft en dat Maria in de koorluiting staat afgebeeld. St. Walburgis was de patroonheilige van het kapittel dat in het koor zijn diensten deed. Zij was een Engelse non die van 711 tot 789 leefde en was in de elfde en twaalfde eeuw een populaire heilige. Haar verering werd met name bevorderd door de Utrechtse bisschop Burchard die in 1105 de Zutphense kerk na een brand herwijdde.</p> <p>De kerk is bekend vanwege de vele muur- en gewelfschilderingen. Deze dateren uit de vijftiende en zestiende eeuw en werden in de negentiende eeuw gewit, maar in 1912 bij een grote restauratie herontdekt en gerestaureerd.</p> <p>Van de oorspronkelijke rijke inventaris zijn nu nog de moeite waard de <u>unieke</u> veertiende-eeuwse kaarsenkroon in het koor, het zestiende- eeuwse doopvont (1527) en het zeventiende- eeuwse orgel, (1637-1643) gebouwd door de in zijn tijd zeer beroemde orgelbouwer Hans Henrick Baeder. Tenslotte heeft de kerk nog een grote hoeveelheid grafzerken uit de periode van de late vijftiende eeuw tot de vroege negentiende eeuw. In 2003 is er sprake van verwerking van de buitenmuren en is een restauratie van muren en toren wederom uitgevoerd.</p>
Dudok woning Zutphen 	Korte Hofstraat	5	<p>Niet echt een Dudok hoor. Maar we herkennen wel enkele elementen ervan (bv. De uitspringende geveldelen en de verdiepte voegen). En dat is niet zo heel gek. De gevel is van 1932. Het wereldberoemde gemeentehuis van Hilversum heeft Dudok in 1915 in concept ontworpen en werd van 1928 tot 1931 gebouwd.</p>
Kruittoren 	Kruittorenplein	0	<p>Bouw gestart 1250. Het is een hoektoren in de stadmuur van de ommuring van de Nieuwstad. De toren is overhoeks in de stadsmuur geplaatst zodat het schierveld langs de stadsmuur groter was.</p> <p>In de middeleeuwen lagen in deze toren de wapenuitrustingen van de schutters. In latere eeuwen werd hier het buskruit gemaakt. Vanwege explosiegevaar werden kruittoren altijd aan de rand van een vesting geplaatst.</p>

Naam	Straat	Huisnr	Info
Gerechtsgebouw Zutphen	Martinetsingel		Neo-classicisme Vrouwe Justitia Kroon vrij Rijksstad vs. koningskroon Metzelaar
			
Stadsmuur Zutphen	Martinetsingel	0	De plek waar Zutphen ligt is al bijna tweeduizend jaar onafgebroken bewoond. Gelegen tussen Berkel en IJssel op een zandrug van rivierduinen temidden van drassige overstromingsgronden en moerassen (Zutphen = zuidvenne). In 882 werd de nederzetting door de Vikingen verwoest. Als reactie werd rond 890 een grote Ringwalburg aangelegd die nog altijd het centrum van de stad vormt, omsloten door de huidige Markten die toen droge grachten en aarden wallen waren. In de 13e en 14e eeuw werd de oude en de nieuwe stad in haar geheel ommuurd. De nog bestaande delen van de stadsmuur dateren uit die tijd. Toen het vanaf de 15e eeuw economisch slechter ging werd de stad steeds afhankelijker van het Hanzelidmaatschap. Uit bouwhistorisch onderzoek de afgelopen jaren is gebleken dat er in Zutphen nog honderden huizen uit de middeleeuwen achter de veelal jongere voorgevels bewaard zijn gebleven. Een groot aantal van die middeleeuwse huizen behoren tot de grootste en best bewaard gebleven huizen in Nederland (Het Assenhuys, en vroegere Weeshuis). Kort na 1700 werd de vesting Zutphen uitgebreid naar het ontwerp van Menno van Coehoorn en uitgebreid met linies, lunetten, hoornwerken en ravelijnen. Na 1800 echter steeg de bevolking zo sterk dat er ruimtegebrek optrad; tussen 1808 en 1860 steeg de bevolking van 7.300 naar 13.500! Het ruimtegebrek werd vooral veroorzaakt door de vestingwerken, deze namen meer dan de helft van de beschikbare ruimte in beslag. De ruimtelijke groei begon weer toen in 1874 door de vestingswet de vesting Zutphen werd opgeheven. (De aandacht verschuift naar de verdediging van vooral west Nederland, met de Waterlinie en van met name Amsterdam, met de stelling van Amsterdam.
			
Sint Jans- of Nieuwstadkerk	Nieuwstadkerksteeg	1	In 1272 wordt voor het eerst melding gemaakt van de "kerk van de Heilige Maria in de Nieuwstad". De Nieuwstads- of Sint Janskerk, heeft een 14de-eeuws schip met inwendige wandpijlers welk drie traveeën groot is. De toren had oorspronkelijk drie geledingen en werd in 1439 verhoogd met nog eens twee. Het koor werd in 1459 voltooid. De zijbeuken zijn pas in de 14de en de 15de eeuw aangebouwd. Nadien volgden nog vier uitbreidingen van de kerk die gepaard gingen met het aanbrengen van <u>nieuwe glasvensters</u> . De kerk heeft evenals veel andere kerken te lijden gehad onder de beeldenstorm. Na de franse revolutie werd in 1809 de middeleeuwse Nieuwstadkerk door Lodewijk Napoleon aan de katholieken teruggegeven. In 1816 werd de kerk gewijd aan Johannes de Doper. In de zuidelijke torenmuur is de Johannesshotel ingemetseld. Rond de kerk concentreerden zich in de loop van de tijd allerlei katholieke instanties: de pastorie, het Hubertusklooster (1851) aan de Isendoornstraat, de St. Josefschool, de St. Annaschool en Mariaschool en een zorginstelling voor oude behoeftige parochianen St. Elisabeth. Sinds de zomer van 2001 is de restauratie van de kerk in volle gang. De forse restauratiesubsidie (4 miljoen gulden), uit het zogeheten <u>kanjerfonds</u> zijn een kroon op de inspanningen.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Oskamstraatje	Oskamstraatje	0	<p>Het Oskamstraatje bevindt zich tussen de Bornhovestraat en de Boompjeswal. Het poortje is niet historisch, maar als we vanuit de Bornhovestraat onder de poort doorlopen en ons even omdraaien hebben we een schitterend gezicht op de historische muurhuizen.</p> <p>In dit geval wordt ervan uitgegaan dat het meer een permanente verblijfplaats was. De Boompjeswal is een van de oudste verdedigingswallen van Zutphen. Deze voor de middeleeuwen zo belangrijke wallen bevinden zich tussen de oude stad en de Spitaalstad, die ook de Spitaalpoort herbergde. Begin achttiende eeuw werden de buitenste vestingwerken versterkt. Hierdoor verloor dit deel van de verdedigingswallen tussen Spitaal- en Laarpoort zijn functie.</p> <p>De muurtoren heeft in de jaren zestig van de zestiende eeuw dienst gedaan voor het opsluiten van psychisch gestoorde vrouwen. Vermoedelijk is in 1566 naast de toren een nieuwe dorenkast gebouwd voor mannen. "waar gecke Thomasz in kwam". Dorenkasten waren voornamelijk verplaatsbare "dohuisjes", die in hospitalen, kloosters en bij particulieren geplaatst werden.</p> <p>In dit geval wordt ervan uitgegaan dat het meer een permanente verblijfplaats was. De Boompjeswal is een van de oudste verdedigingswallen van Zutphen. Deze voor de middeleeuwen zo belangrijke wallen bevinden zich tussen de oude stad en de Spitaalstad, die ook de Spitaalpoort herbergde. Begin achttiende eeuw werden de buitenste vestingwerken versterkt. Hierdoor verloor dit deel van de verdedigingswallen tussen Spitaal- en Laarpoort zijn functie.</p>
			
Oude Bornhof	Oude Bornhof	55	<p>Het grote gele huis werd begin 1300 bewoond door Borro, kanunnik in dienst bij de kapittelkerk St. Walburgis. Hij was een rijk man en gaf zijn huis en geld ten behoeve van arme oude lieden. Tenminste als die een godvruchtig leven hadden geleid! Hij meldde dat aan het stadsbestuur op 22 februari in 1320. Borro stierf nog in hetzelfde jaar.</p> <p>De dakspanten van het huis dateren volgens de Dendro-chronologische methode uit 1345. Men vergelijkt bij deze methode de jaarringen in een monster van de dakspant. De jaarringen van de oorspronkelijke bomen zijn nog herkenbaar. Een uniek patroon te vergelijken met een streepjescode. Je kunt aan de hand van deze methode zelfs opmaken in welk gebied de boom is gekapt.</p> <p>In 1755 wordt nog eens vastgesteld, dat mogen worden opgenomen 'burgers en inwoners van onbesproken gedrag, die tenminste 10 jaar burger of 20 jaar inwoner zijn, tussen de 50 en 60 jaar oud, gereformeerd, luthers of mennoniet. Alle bezittingen moeten aan het huis worden afgestaan. Men heet dan een 'kostkoper'. Tot eind 1800 werd het geld in de stad verdeeld. Daarna worden de huizen gebouwd, die daar rondom staan. Het wordt dan een bejaardenhof, tot na de laatste oorlog. Nu kan ieder, jong en oud.</p> <p><i>Naast de ingang, onder het kelderrooster, zit een welsprekende steen! 1651 stond het water aan onder deze steen.</i></p>
			
Empire huis	Oude Wand	100	<p>We zien in dit pand de Empire bouwstijl terug. Deze stijl vierde hoogtij in de tijd van Napoleon, eerste helft van de 19e eeuw. Napoleon was een bewonderaar van de Egyptische cultuur, vandaar dat in de Empire-stijl elementen en patronen uit de Oud-Egyptische en Romeinse bouwkunst werden toegepast.</p> <p>In dit pand zien we de (ingedikte) vaas in Lodewijk XVI-stijl en het symbool van oneindigheid rondom de kozijnen.</p>
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Proostdij Zutphen 	Proostdijsteeg	1	<p>Over de daken heen ziet u een gevel van een pand dat u nog zult passeren: Proostdijsteeg 5-7. Vanaf dit punt zijn de romano-gothische vensternissen goed te zien. Uit bouwhistorisch onderzoek blijkt dat hier een imposante gevel heeft gestaan en dat in een aantal van deze nissen lichtopeningen zijn geweest. Het moet een rijk uitziende gevel zijn geweest, zoals je in Nederland zelfs als rest nauwelijks vindt. Maar hoe zit dat daar achter die muur? Die regenpijp zit een beetje vreemd?</p> <p>Het gaat om het uiteinde van een goot tussen twee daken: \wedge, met een verbindingsmuur tussen twee gevels. Deze situatie is ontstaan na een grote verbouwing, waarbij de 13e eeuwse geveltop is gesloopt.</p> <p>Plaquette De kaart is van Nicolaas Geelkerken uit 1639. Op 17 maart 2003 is deze bronzen kaart van oud Zutphen aan de Gemeente Zutphen geschonken ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Stichting Wijnhuisfonds.</p>
Oudste kelder van Zutphen 	Raadhuissteeg	6	<p>kelder van rond 1100 houten straat waarschijnlijk tot 2 meter diep.</p>
Leeuwenhuisje 	Rijkshage		<p>De leeuwenhuisjes, vernoemd naar de leeuwen aan de 'onderkant' van een van de twee theehuisjes (aan de kant van de Berkel). De theehuisjes maakte onderdeel uit van twee woningen, die vanwege verbreding van de weg gesloopt zijn.</p>

Naam	Straat	Huisnr	Info
Berkelruine	Rijkenhage	0	De oude stad en de Nieuwstad werden in 1312 samengevoegd onder één stadsbestuur. De oude stad was al ommuurd, de Nieuwstad waarschijnlijk. Men begon op basis van de bestaande stadsmuren, de vergrote stad als één geheel te ommuren. De bouw van twee waterpoorten werd hierdoor noodzakelijk, te weten op de plek waar de Berkel de stad binnenkomt en daar waar zij de stad verlaat. De tweede poort heeft ter hoogte van het huidige postkantoor gestaan en is in 1774 gesloopt.
			
Agnietenhof	Rijkenhage	0	De Agnietenhof ontleent haar naam aan St. Agnes. Het Klooster is in 1397 gesticht als vrouwenconvent. Twee devote vrouwen geïnspireerd door Geert Grote, stonden hun huis aan de Oude Wand af dit, "ter bewoning door gheystelicken jongfrouwen ofte vrouwenpersonen die in enen gheijstlich offgescheydene levne in kuisheid Gaede dienen willen". Ze wordt ook wel aangeduid als Adamanshuis. Dit omdat Hendrik Adaman aan het eind van de 14e eeuw een van de huizen schonk aan de stichting van een gemeenschap van devote vrouwen. De vrouwen leefden voor hun ideaal en hun ideaal bestond uit het navolgen van Christus Leer. Zij deden dit door een vroom en nederig te leven te leiden. Er werd door de zusters gesponnen, ze weefden, naaiden, bakten brood en er werd ook gebrouwen. Deze nijverheid was een noodzakelijk kwaad omdat de zusters in hun eigen levensonderhoud moesten voorzien. In de 15e en 16e eeuw groeide het convent uit tot de rijkste van de zes vrouwenconventen die Zutphen telde. Het gemeentebestuur heeft in 1485 ingegrepen in de handel die vanuit het convent werd gepleegd. Het werd als concurrentie vervalsend beschouwd door de Zutphense ambachtslieden. De zusters mochten niet meer dan acht weefgetouwen in bedrijf hebben en slechts de wol van hun eigen schapen gebruiken. Rond 1600 verlieten de laatste bewoners het complex.
			
Palts	's Gravenhof		Graaf van Hamaland komt in conflict met de keizer. Keizer knikkert de graaf eruit en om indruk te maken laat hij in de 11e eeuw een palts (keizerlijke verblijfplaats) bouwen. In de bestrating is de vorm terug te vinden. Kopie van palts in Goslar.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
De Schelpenkoepel	's Gravenhof	0	<p>De Zutphense schelpengrot is een ontwerp van de Zweedse architect J. Horleman gebouwd in 1697 voor de eigenaar van de 'Hof van Heeckeren'. De baron wilde zijn tuin moderniseren volgens de laatste modetrend. Zo kwam het dat de tuin werd versierd met water- en rotspartijen. Ook de grot werd gebouwd en ingelegd met schelpen, koralen, mineralen en gesteente. De Hollandse zeevaarders hebben tijdens hun reizen, die ze voor de VOC en de WIC maakten, veel kleurige tropische schelpen en slakkenhuizen meegenomen. Vanwege hun zeldzaamheid waren de fraaie schelpen toentertijd alleen verkrijgbaar voor rijke adel en gegoede burgers. In Nederland zijn er slechts nog drie schelpengrotten. De bekendste zijn te vinden bij kasteel Rosendaal en bij paleis het Loo in Apeldoorn. In 2001 heeft de schelpenkoepel haar laatste renovatie ondervonden. Er werden in totaal 10.500 schelpen verwerkt tijdens deze werkzaamheden. De 'kokkel' en het 'nonnetje' beide voorkomend in de Noordzee maken voor ongeveer 50% deel uit van de gebruikte schelpensoorten.</p>
			
Stadhuis Zutphen	's Gravenhof	2	<p>Op het 's Gravenhof is een van de opvallende gebouwen met haar markante beeldhouwwerk wel het oude gemeentehuis. Uit 'overrentmeesterrekeningen' blijkt dat reeds in 1371 wijn is gedronken in de 'raetkamer'. Echter al voor 1339 is Zutphen in het bezit van een gebouw dat afwisselend wordt aangeduid met Raadhuis of Schepenhuis. Uit een andere rekening uit 1426 blijkt dat men twee tonnen witkalk gekocht heeft om het 'nye raethuis' te witten. Dat men ooit is begonnen met deze nieuwbouw is bevreemdend als men bedenkt dat er zich naast het 'nye raethuis' een vleeshuis stond waar men in 1448 nog heeft geïnvesteerd in het leggen van een nieuwe vloer.</p> <p>De nieuwbouw was een omvangrijke klus, wat blijkt uit het gebruikte materiaal. Naast uit afbraak afkomstige materialen werd er natuursteen uit Andernach en metselstenen uit de plaatselijke stadsticheloven (in 1450 1451 zo'n 240.000 stuks) gebruikt. Stadstimmerman Johan Hellenbreker ging naar Deventer om daar 'ribben' te kopen. Naast aankoop in Deventer onderhandelde Johan met het bekende klooster Bethlehem bij Doetinchem over de aankoop van hout. De zware stukken hout die hij had gekocht voor de bouw werden met een kraan naar boven gehesen. Dat we dit weten blijkt uit een brief waarmee een stadsbode in 1451 naar Keulen afreisde. Hij had het verzoek bij zich om een 'kraanmeyster' te sturen. De nieuwe gebouwen waren aan weerszijden voorzien van hoge topgevels. Gevels aan de straatzijde werden voorzien van gebeeldhouwde leeuwen en andere dieren.</p> <p>De Spanjaarden hebben bij hun inname van Zutphen grote verwoestingen aangebracht in het stadhuis. Zo werden de raadkamer en de kanselarij vernield. Men heeft niet lang gewacht met het herstel. De rentmeester kreeg opdracht om de opgelopen schade te laten zo spoedig mogelijk te laten repareren.</p> <p>Wat veranderingen aan het gebouw betreft is er pas in 1639 weer wat te melden. In dat jaar krijgt Jan Craeckenborgh van Cleef opdracht tot het "pleysten van de Rueremondische kamer" (we moeten niet vergeten dat het Gelre van toen veel groter was als het huidige Gelderland). Sindsdien is de huidige raadszaal voorzien van haar prachtige stucplafond.</p> <p>In 1716, weer bijna een eeuw later, werd de zuidelijke gevel van het raadhuis aan 's Gravenhofzijde voorzien van een "aanbouw". Deze aanbouw die met de zogenaamde gedeputeerdenkamer bestond oorspronkelijk uit twee blokken die door een open plaats van elkaar werden gescheiden. De open plaats werd afgescheiden van het 's Gravenhof door een muur, waarin met een dubbele deur aanbracht die werd voorzien van een stenen omlijsting. De omlijsting werd versierd met fraaie krijgselementen en boven de deur prijkt het Wapen van de Graafschap.</p> <p>Pas veel later, in 1867 besluit de gemeenteraad de open plaats te overdekken. De aanbouw die zoals gezegd, diende voor de Gedeputeerden van het "Kwartier Zutphen". In die periode was Gelderland namelijk verdeeld in drie kwartieren, dit waren Zutphen (Graafschap), Arnhem (ook wel kwartier van Veluwe genoemd) en Nijmegen (Betuwe). Het vierde kwartier Roermond (overkwartier) heeft tot 1583 deel uitgemaakt van Gelderland. Ieder kwartier had een College van Staten en van Gedeputeerde Staten. Het dagelijks bestuur werd door die laatste uitgeoefend. De Colleges beschikten in hun hoofdsteden over een eigen vergaderruimte en de gezamenlijke Colleges van Staten kwamen twee maal per jaar bijeen om de Gelderse belangen te bespreken. Deze vergaderingen werden afwisselen in de verschillende hoofdsteden gehouden en voor onderling overleg van een college had dit de beschikking over een eigen ruimte. Dit blijkt uit o.a. de naam "Romuntische kamer". De huidige raadszaal, welke deze naam droeg, is kennelijk gebruikt door afgevaardigden van het kwartier Roermond.</p>
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Huize van de Kasteele	's Gravenhof	6	Dit pand heeft niet altijd Huize van de Kasteele geheten. Ooit had hier de hertog van Gelre een huis staan en daardoor later Koning Philips II van Spanje. Die bestemde het in 1568 tot een <i>goed doel</i> ; het werd een weeshuis. Dat leidde tot nieuwbouw. Balken in de kap dateren uit 1571. In 1733 werd uitgebreid verbouwd en uit die tijd stamt ook het monumentale hek. In de 19e eeuw woonde hier een rijke houthandelaar; zijn naam was <i>Van de Kasteele</i> .
			
Schupstoel 2	Schupstoel	2	Pand onder dwars schilddak met lijstgevels (XIXb), voorzien van gemetselde hoekpilasters. Vensters met hoofdstellen (klinknagelstijl) en in de verdieping Empire-ramen (door inkerving in het midden van het raam lijkt het net openslaande ramen).
			
Spanjaardspoort	Spanjaardsveld	0	De Spanjaardspoort als ruïne is een "barbacane", een vooruitgeschoven verdedigingswerk voor de hoofdpoort, voor de binnenste gracht van de Oude Nieuwstadspoort. Lange tijd heeft de Isendoornkazerne welke in oude kloostergebouwen was gehuisvest, tegen de restanten van de Spanjaardspoort aangeleund gestaan. In 1944 zijn deze gebouwen door de Duitsers opgeblazen. De poort heeft lang in vervallen staat verkeer, in 1952 is hij door het Wijnhuisfonds gerestaureerd.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Thomas Cook Reisbureau Zutphen	Sprongstraat	4	Een fraai staaltje Jugendstil. Herkenbaar aan de vormen van het raam en het glas in lood raam. In het raam vinden we voor de Jugendstil bekende florale motieven. De bouwstijl is voor het eerst beschreven in het blad Der Jugend.
			
Station Zutphen	Stationsplein	12	Dit stationgebouw van de architect HGJ Schelling is gerealiseerd in 1952. Het betreft betonarchitectuur uit de wederopbouwperiode. We zien een grote glasgevel, ranke kolommen en aan de zijkanten van de ingang betonreliëfs ('weggaan en omzien'). Het gebied van het station en omgeving is in de oorlog verwoest door het exploderen van een munitietrein, maar ook door bommen die bedoeld waren de brug over de IJssel te raken.
			
De Gruijter - Zutphen	Turfstraat	11	Dit huis, dat stamt uit het eind van de negentiende eeuw, heeft een gevel waarvan we een gelijke niet in het Zutphens straatbeeld zullen vinden. Begin deze eeuw ontwierp architect Willem. G. Welsing uit Arnhem er een nieuwe pui voor. De hele opzet van het pand (de lijsten en guirlandes en bovenin rondingen) was karakteristiek voor de winkels van het vroeger vermaarde kruideniersconcern van De Gruyter uit Den Bosch. In Arnhem, Tilburg en Hengelo verrezen De Gruyterwinkels – alle van Welsing – die nagenoeg identiek waren aan die we hier vinden. De Bossche kruidenier is inmiddels uit het straatbeeld verdwenen, maar een slogan als 'en betere waar, en tien procent' zal velen nog bekend in de oren klinken, en ook 'het snoepje van de week' zal nog niet uit de herinnering gewist zijn.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Winkelpand Amsterdamse school	Turfstraat	23-27	baksteen met versierselen rondom kozijnen (ofwel plastisch gebruik van baksteen) symetrie 1921 architect G.J. Jacobs
			
Winkelpand Jugendstil	Turfstraat	8	Een bouwstijl beschreven in het blad der Jugend. Glimmende verblendsteen, geel Gietijzer, klinknagelstijl, siersmeedwerk. 1910
			
'Rode' huis	Vaaltstraat	20A	Lijkt gevel in baksteen, maar schijn bedriegt. Kijk even aan de zijkant van de voorgevel. We zien een gestucde gevel, waarin een voeg in is aangebracht. Het stucen was met name rond 1400 in de mode.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Wit eclecticisch pand	Waterstraat		Eclecticisme is een stijl, die feitelijk een combinatie is van meerdere bouwstijlen. Hier zien we barok, Lodewijk XV (guirlandes), empire en classicime.
			
Bourgonje toren	Waterstraat	0	De Bourgonjetoren is een 15e eeuwse stadsmuurtoren (1457) speciaal gebouwd voor een groot kaliber kanon dat de Bourgondiërs buiten de stad moest houden. De Bourgondiërs waren de aristocratie van het hertogdom Bourgondië en maakten zich vanaf 1400 meester van het gebied tussen het Franse en het Duitse rijk waartoe ook de Nederlanden behoorden. Om deze expansiedrift te kunnen bevredigen werden er veel oorlogen gevoerd, dit vormde een moeilijke periode in de late middeleeuwen. Het kanon dat op de Bourgonjetoren gestaan heeft is volgens de overlevering nooit als zodanig gebruikt. In de 18e eeuw werd er een koepel op gebouwd waar dominee Martinet, een studeerruimte had. Na de 2e wereldoorlog is die ruimte een atelier voor diverse Zutphense kunstenaars.
			
Wöhrmannhofje	Waterstraat	0	Voordat Koninklijke Wöhrmann haar nieuw bedrijfspand op het industrieterrein betrok, bezat zij diverse panden in de binnenstad. Na haar vertrek kwam de panden aan de Kuiper-, Bakker- en Waterstraat leeg te staan. Een aantal van de historische panden werd gerestaureerd en op opengevallen plaatsen werd nieuwbouw gepleegd. Deze hele operatie heeft plaats gevonden in 1983 en is daarmee het jongste hofje van Zutphen. De mengeling van historische en moderne bouw geven het hofje een specifiek karakter.
			

Naam	Straat	Huisnr	Info
Museum Henriette Polak	Zaadmarkt		<ul style="list-style-type: none"> - brandmuur - kloostermop -> later kleine steen, deze is beter te doorbakken, harder en kan daarmee meer dragen. -kapel
			
Dat Bolwerck	Zaadmarkt	110	<p>Hertog Karel van Gelre heeft in 1532 opdracht gegeven om een dwangburcht te bouwen. De naam Het Bolwerck is ontleend aan deze dwangburcht, welk werd gebruikt om de burgers van Zutphen in bedwang te houden.</p> <p>Deze werd tussen 1537 en 1543 afgebroken en op deze plek werd het huidige pand in 1549 gebouwd, de overgangstijd van gotiek naar renaissance. Horizontaal geleed door drie waterlijsten, muurdammen verbonden door elliptische korbogen, trapgevel met pinakels.</p> <p>Er is geen toegang zichtbaar, deze bevond zich in de westgevel, waaraan begin zeventiende eeuw het dwarshuis is aangebouwd.</p> <p>Het huis werd laatst "particulier" bewoond door wijnhandelaar Goldenberg. Hij bewaarde zijn voorraden in de grote kelders onder het pand. Het Bolwerck is de eerste aankoop van het Wijnhuisfonds. Op 14 januari 1938 werd dit door een geldinzameling op initiatief van Jhr. mr. C.C. de Jonge en ir. C. Hasselo. Vanaf 1940 heeft het pand dienst gedaan als openbare bibliotheek.</p>
